

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СТАБІЛІЗАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ДОСЛІДНИЙ ЕЛЕКТРОМОНТАЖНИЙ ЗАВОД»

Гнип Н.О., викладач, Касян Л.А.

Харківський інститут банківської справи УБС НБУ

У статті розглянуто та вдосконалено сутність поняття «фінансово-економічного механізму підприємства», запропоновано фінансово-економічний механізм стабілізаційного управління підприємством, заснований на комбінації інструментів дослідження для ефективного впливу на управління діяльності, який застосований до ПАТ «ДЕМЗ».

Ключові слова: фінансово-економічний механізм, управління, інструменти.

Гнип Н.А., Касян Л.А. ФОРМИРОВАНИЕ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА СТАБИЛИЗАЦИОННОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ НА ПРИМЕРЕ ПАО «ОПЫТНЫЙ ЭЛЕКТРОМОНТАЖНЫЙ ЗАВОД» / Харьковский институт банковского дела УБД НБУ, Украина

В статье рассмотрены и усовершенствованы сущность понятия «финансово-экономического механизма предприятия», предложено финансово-экономический механизм стабилизационного управления предприятием, основанный на комбинации инструментов исследования для эффективного влияния на управление деятельности, который применен в ПАО «ОЭМЗ».

Ключевые слова: финансово-экономический механизм, управления, инструменты.

Gnip N., Kasian L. CREATING OF FINANCIAL AND ECONOMIC MECHANISM OF STABILIZATION ENTERPRISE MANAGEMENT BY EXAMPLE OF PJSC “PRACTICED ELECTRICAL FACTORY” / Kharkiv institute of banking UB NBU, Ukraine

It is considered and implemented the essence of concept “financial and economic mechanism of an enterprise”, it is suggested the financial and economic mechanism of stabilization enterprise management based on the instruments combination of research for effective influence on business management which is used in PJSC “PEF”.

Key words: financial and economic mechanism, management, instruments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Особлива роль в управлінні промисловим підприємством належить фінансовому механізму як найбільш складному й важливому під час прийняття управлінських рішень. Адже, як показує практика, у сучасних умовах господарювання змогли успішно вижити лише ті підприємства, які перебудували свою систему управління відповідно до умов сьогодення. Тому механізм стабілізаційного управління доцільно впроваджувати як на підприємствах, які є порівняно успішними і функціонують успішно, так і на тих, які опинилися у фінансовій кризі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням фінансово – економічного механізму підприємства приділяє увагу багато вчених економістів, зокрема О. М. Ковалюк, С. В. Львовчкін, В. П. Москаленко, Г. Г. Кірейцев, А. М. Поддєрьогін, Г. Г. Кірейцев, Л. О. Лігоненко, В. М. Опарін, В. С. Пономаренко, О. В. Раєвнева, А. Г. Хоронжий та інші. Але проблема формування фінансово-економічного механізму стабілізаційного управління підприємством залишається наразі відкритою.

Визначаючи важливість і практичне значення напрацювань у теоретико-методологічній базі з проблеми формування фінансово-економічного механізму управління підприємством, слід зазначити, що теоретичні, методичні та практичні аспекти фінансово-економічного механізму саме стабілізаційного управління підприємством залишаються не розробленими. Отже, брак достатніх інституційних та функціональних передумов для ефективного стабілізаційного управління підприємством значною мірою пояснюється відсутністю систематизованої наукової парадигми. Вона має бути зорієнтована на вирішення науково-практичної проблеми, пов'язаної з оптимізацією фінансових рішень та вдосконаленням фінансових відносин у рамках стабілізаційного управління підприємством.

Фінансово-економічний механізм стабілізаційного управління підприємством потрібно розробляти на основі сукупності певних принципів, що становлять його методологічну основу, беручи за основу ідеї В. С. Пономаренко [1], О. В. Раєвневої [2] та Л. О. Лігоненко [3].

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є формування фінансово-економічного механізму стабілізаційного управління підприємством.

Для реалізації мети, під час проведеного дослідження, вирішувалися такі завдання: визначення сутності фінансово-економічного механізму стабілізаційного управління підприємством та побудова функціональної блок-схеми фінансово-економічного механізму для публічного акціонерного товариства «Дослідний електромонтажний завод».

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В економічній літературі існує та широко поширене визначення фінансового механізму як сукупності організаційних елементів. Так, на думку В. М. Опаріна [4], «фінансовий механізм – це сукупність фінансових методів і форм», О. М. Ковалюк [5] характеризує фінансовий механізм як систему фінансових форм, методів, важелів та інструментів, які використовуються у фінансовій діяльності держави і підприємства за відповідного нормативного, правового, інформаційного їх забезпечення, а також за відповідної фінансової політики на мікро- і макрорівні.

Слід зауважити, що тлумачення сутності поняття „економічний механізм” відсутнє як в енциклопедичних виданнях, так і в наукових публікаціях. Саме поняття „економічний механізм” розкриває сутність взаємовідносин у процесах функціонування і розвитку економічних об’єктів.

Хоча поняття „економічний механізм”, як вже зазначалося, немає загально визнаного визначення у спеціальній літературі, термін „механізм”, що вживається стосовно різних економічних процесів, досить широко застосовується в економічній літературі. Проте необхідно також підкреслити, що в різному контексті цей термін тлумачиться по-різному, від „комплексу заходів”, спрямованих на дослідження певних цілей, до „сукупності інституціональних та організаційних структур” і комплексів форм та методів, що ними використовуються, така думка в С. В. Львовичкіна [6].

Узагальнюючи існуючі підходи вчених до трактування поняття „економічний механізм підприємства”, можна, на нашу думку, визначити його як систему заходів, форм, методів, спрямованих на вдосконалення системи управління, виробничо-організаційних відносин, забезпечення фінансової стійкості та прибутковості, збалансованості інтересів суб’єктів господарювання, суспільства і держави. Така гармонізація інтересів у нестабільних політичних та економічних умовах сучасної України дуже важлива для держави і населення, бо вона виступає гарантом політичної, економічної, зокрема фінансової і соціальної стабільності в державі, покращання макроекономічної ситуації та якості життя населення.

Із наведеного вище ми бачимо, що структури фінансового і економічного механізмів подібні. Звідси, фінансово-економічний механізм підприємства – це частина господарського механізму, що включає сукупність фінансових і економічних методів, способів, інструментів і важелів, через які здійснюється регулювання фінансово-економічних процесів і відносин з метою ефективного впливу на кінцеві результати діяльності підприємства.

На прикладі підприємства ПАТ “Дослідний електромонтажний завод” сформуємо структуру фінансово-економічного механізму (рис. 1).

ПАТ “Дослідний електромонтажний завод” створений як підприємство електроенергетичного комплексу 20 лютого 1972 року є виробником устаткування і монтажних виробів для експлуатації, ремонту та монтажу електроустаткування теплових і атомних електростанцій. Метою публічного акціонерного товариства “Дослідний електромонтажний завод” є здобуття доходу від підприємницької діяльності направленою на задоволення потреб підприємства, а також членів акціонерного товариства.

Застосувавши теорію маємо таке відображення у структурі фінансово-економічного механізму:

1. Підсистема забезпечення: Впровадження стратегій розвитку значною мірою стосується здійснення функціональних і ресурсних стратегій, що знаходить вираз у зміні систем, структур і процесів управління, які забезпечують та окреслюють певні дії, що сприяють досягненню конкретних загальних і загально конкурентних стратегій підприємства. Підприємство, яке не вдосконалюється, не розвивається, не може розраховувати на успіх. Саме в цьому полягає суттєва відмінність між механізмами функціонування підприємства, які передбачають використання концепцій стратегічного планування та стратегічного управління: у першому випадку рішення стосується змін у системі «продукт – ринок», у другому – підприємства змінюють себе та оточення, в якому вони функціонують, має місце таке тлумачення В. М. Опаріна [4].

2. Функції фінансових і економічних методів:

- планування – це заздалегідь намічений порядок дій, необхідних для досягнення поставленої цілі. Планування – оптимальний розподіл ресурсів для досягнення поставленої мети;
- прогнозування – процес передбачення майбутнього стану предмета чи явища на основі аналізу його минулого і сучасного, систематична інформація про якісні й кількісні характеристики розвитку цього

предмета чи явища в перспективі. Результатом прогнозування є прогноз-знання про майбутнє і про ймовірний розвиток сьогочасних тенденцій;

- система оплати праці – це спосіб обчислення розмірів винагороди, що підлягає виплаті працівникам установи згідно із здійсненими ними витратами праці або за результатами роботи;
- регулювання – державні правила і закони, призначені для контролю за поведінкою фірм, підприємств та інших суб'єктів економіки;
- ціноутворення – процес встановлення і розробки ціни на товари та послуги. Базується на попиту, вартості, пропозиції, товарно-грошовому обігу;

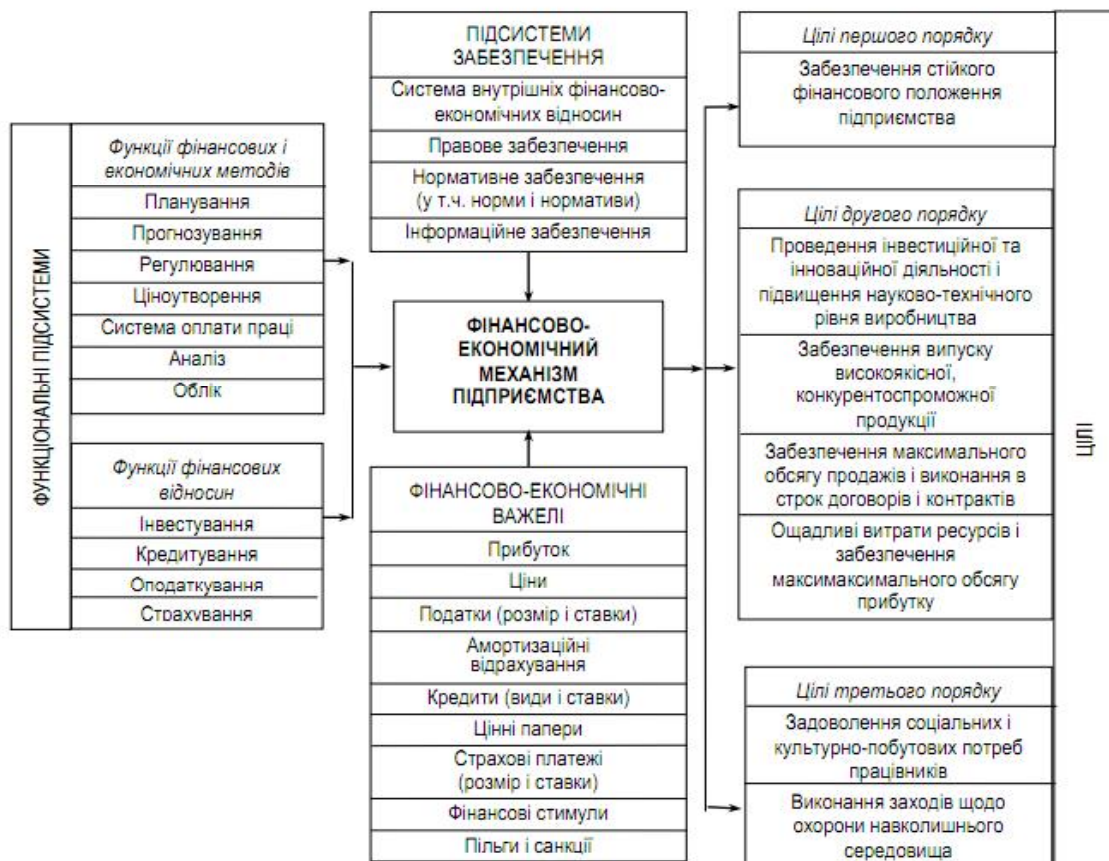

Рис. 1. Функціонально-цільова блок-схема побудови фінансово-економічного-механізму підприємства (розроблено авторами)

– аналіз – взаємопов'язані й взаємозумовлені методи вивчення і наукового дослідження певних явищ, процесів, дій, результатів. У економіці застосовується з метою виявлення закономірностей і тенденцій розвитку економічних процесів, встановлення та оцінки основних факторів, що позитивно чи негативно впливають на показники ефективності. За допомогою економічного аналізу виявляють невикористані резерви поліпшення показників діяльності окремих галузей, об'єднань, підприємств. Результати економічного аналізу використовують для прогнозування і перспективного планування економічних процесів, а також для розробки програм і рекомендацій подальшого ефективного розвитку, прибуткової діяльності;

– облік – відзеркалення господарської або іншої діяльності підприємства на підставі документів в різних вимірниках (кількісних і (або) якісних).

3. Функції фінансових відносин:

– інвестування – вкладання коштів з метою забезпечення притоку грошей протягом тривалого періоду часу;

– кредитування – це операції, пов'язані з наданням коштів з державного бюджету на умовах повернення, платності та строковості, у результаті яких з'являються зобов'язання позичальника перед

бюджетом (надання кредитів, бюджетних позичок та фінансової допомоги на зворотній основі), та операції, пов'язані з поверненням цих коштів до бюджету;

- оподаткування – законодавчо – врегульований процес встановлення та утримання податків у країні, визначення їхніх розмірів і ставок, відповідних об'єктів та кола юридичних і фізичних осіб, що підлягають оподаткуванню, а також порядок сплати податків;

- страхування – одна з форм охорони майнових й особистих інтересів застрахованих, які сплачують внески (премії) до страхових організацій і дістають відшкодування втрат, що виникають у наслідок стихійного лиха і нещасних випадків (страхування від недуг, пожеж, крадіжок, страхування життя та ін.). З другого боку, страхування є формою ризик-менеджменту, що використовується для хеджування проти ризику фінансових втрат, та, в ідеалі, страхування може бути визначене як справедлива передача ризику потенційної втрати від однієї сторони до іншої за відповідну сплату.

4. Фінансово-економічні важелі:

- прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, з відтворення відрахувань до бюджету;

- ціни – це грошовий вираз вартості, кількості грошей, що сплачується або одержується за одиницю товару або послуги. Одночасно ціна відображає споживчі властивості (корисність) товару, купівельну спроможність грошової одиниці, ступінь рідкості товару, силу конкуренції, державного контролю, економічну поведінку ринкових суб'єктів та інші суб'єктивні моменти;

- податок – це встановлений вищим органом законодавчої влади обов'язковий платіж, який сплачується фізичними та юридичними особами до бюджету в розмірах і в терміни, передбачені законодавством.

- амортизація – процес поступового перенесення вартості основних засобів на продукт, що виготовляється з їх допомогою;

- кредит – економічна категорія, що являє собою певний вид суспільних відносин, пов'язаних з рухом вартості на умовах повернення;

- цінні папери – грошові документи, що визначають взаємовідносини між особою, компанія яка їх випустила (емітувала, відтак називається емітентом), та їх власником: засвідчують право володіння корпоративними правами (як акції) чи відносини позики (як облігації), і здебільшого передбачають виплату доходу у вигляді дивідендів або процентів, а також можливість передачі грошових та інших прав, що впливають із цих документів, іншим особам;

- страховий платіж (страховий внесок, страхова премія) – плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування;

- пільги – це надання переваги, часткове або повне звільнення від виконання встановлених правил, обов'язків або полегшення умов виконання їх;

- фінансові стимули – це рівень заробітної плати, доходів працівників, матеріальні допомоги, премії, пенсії, стипендії, надання різних пільг, зокрема – податкових пільг, податкових канікул, списання податкової заборгованості. До стимулів належать також заохочувальні фонди, створювані з прибутку, бюджетне фінансування ефективних напрямів розвитку національної економіки, фінансування підготовки і перепідготовки кадрів тощо;

- санкції – елемент правової норми, в якій зазначаються заходи державного примусу в разі невиконання, порушення її диспозиції. Завдання санкції – забезпечувати здійснення диспозиції правової норми, Г. Г. Кірейцев [7].

Використовуючи елементи фінансового механізму, суб'єкти стабілізаційного управління спрямовують свою діяльність на досягнення цільових значень окремих параметрів керованої підсистеми. Головною метою фінансово-економічного механізму стабілізаційного управління підприємством є підвищення ефективності результатів діяльності підприємства, забезпечення стійкого фінансового стану підприємства, попередження кризових явищ, виявлення фінансових джерел розвитку виробництва та формування і раціональне використання фінансових ресурсів.

Беручи за основу ідеї Л. О. Лігоненко [3], В. С. Пономаренка [1] та О. В. Расвневої [2], можливо сформулювати бачення принципів формування механізму стабілізаційного управління підприємством:

- принцип ефективності;
- принцип безперервного функціонування;
- принцип адекватності реагування;
- принцип нових завдань;

- принцип гнучкості;
- принцип необхідного різноманіття;
- принцип використання єдиної інтегрованої бази даних;
- принцип обов'язкового зворотного зв'язку;
- принцип своєчасності прийняття управлінських рішень;
- принцип багатоваріантності розробки заходів;
- принцип комплексності;
- принцип цілісності;
- принцип придатності для використання під час вирішення різнопланових практичних завдань.

ВИСНОВКИ

Отже, фінансово-економічний механізм стабілізаційного управління підприємством – це частина системи управління підприємством, яка забезпечує можливість цілеспрямованого стабільного розвитку підприємства і являє собою сукупність фінансових та економічних методів, способів, стимулів, форм взаємодії, інструментів, індикаторів і важелів, за допомогою яких здійснюється регулювання фінансово-економічних процесів з урахуванням певної стадії циклу розвитку підприємства з метою підвищення ефективності результатів його діяльності.

Таким чином, аналіз структури фінансово-економічного механізму дав змогу зробити такий висновок: чітке місце в ньому посідає система обліку, оскільки вона найбільш повно, а також деталізовано відображає фінансові відносини, важелі і методи. Саме облік надає найбільше інформації для прийняття управлінських рішень.

Фінансовий механізм має велике значення в діяльності підприємства. Він охоплює всі виробничі, фінансові, трудові й інші відносини. Від правильної його організації, від правильного вибору методів, важелів у конкретних ситуаціях залежить ефективність діяльності підприємства. Він складає основу фінансової діяльності підприємства та дозволяє вирішувати практично всі проблеми, які виникають у фінансово-економічній діяльності підприємства.

Розвиток фінансово-економічного механізму стабілізаційного управління, розширення та поглиблення змісту, обґрунтування структури побудови і методичне забезпечення його функціонування дозволять поліпшити показники роботи підприємств у нових умовах господарювання.

Тому доцільно буде подальше дослідження фінансово-економічного механізму на даному підприємстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пономаренко В. С. Механізм управління підприємством: стратегічний аспект / В. С. Пономаренко. — Х. : ХГЭУ, 2009. — 252 с.
2. Раєвська О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : [монографія] / О. В. Раєвська. — Х. : ІНЖЕК, 2010. — 496 с.
3. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : [монографія] / Л. О. Лігоненко. — К. : КНТЕУ, 2010. — 580 с.
4. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія) : [навч. посіб.] / В. М. Опарін. — К. : ЦУЛ, 2009. — 240 с.
5. Ковалок О. М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики) : [монографія] / О. М. Ковалок. — Львів : Вид. центр Львівського нац. ун-ту імені Івана Франка, 2002. — 396 с.
6. Львовчкін С. В. Макрофінансова стабілізація в Україні у контексті економічного зростання / С. В. Львовчкін. — К. : Наша культура і наука, 2003. — 432 с.
7. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент : [навч. посіб.] / Г. Г. Кірейцев. — К. : ЦУЛ, 2010. — 496 с.
8. Хоронжий А. Г. Основи соціального управління : [навч. посіб.] / А. Г. Хоронжий. — Львів : Магнолія Плюс, 2009. — 220 с.